

De Stichting Verdrongen Geschiedenis organiseerde in het kader van het project 'Verhalen van de Eems-Dollard kust' in het najaar van 2016 avonden, middagen en excursies waarop zeer uiteenlopende verhalen uit de geschiedenis van deze kustregio werden verteld.

Verhaal:

De Bakkers van Termunterzijl, vissers op de Dollard

Verteller: Pieter Bakker

Dit project werd mogelijk gemaakt door:

provincie
groningen

gemeente
EEMSMOND

NAM Leefbaarheid & Duurzaamheid programma

jbs

STICHTING J.B. SCHOLTENFONDS

VSBfonds,
iedereen doet mee

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

De Bakkers van Termunterzijl, vissers op de Dollard

Pieter Bakker

Mijn voorouders hebben allemaal op de Dollard gevestigd; we stammen af van een heel grote familie. De vader van mijn betovergrootvader, Jurjen Harms (1742-1887) is geboren te Lage, in het Duitse graafschap Lippe-Biesterfeld. Hij was getrouwd met een Winschoter vrouw. Jurjen was enig kind en uit zijn huwelijk kwam ook een kind: Jurjen Pieter Bakker, mijn betovergrootvader, die trouwde met Antje Frikken. Hij verhuisde naar Finsterwolde en is daar met de Dollardvisserij begonnen.

Dollardvissers

Uit het huwelijk van mijn betovergrootouders kwamen maar liefst 21 kinderen. Vijf van de zoons zijn visserman geworden. Drie bleven vissen op de Dollard en twee zijn als vissers naar het Duitse Varel gegaan. Roelf Bakker trouwde met een Duitse vrouw. Een andere broer is later, na de oorlog, weer teruggegaan en heeft op de Jade gevestigd, net als hier, met twee netten. Hij heeft de visserij daar in Varel ook een beetje los gemaakt en is daar gebleven; zijn broer is naar hier gekomen. De andere drie broers waren Emko, Willem en Roelf Bakker. Zij waren hier, op Termunterzijl, visserlui. Ze visten op garnalen, maar hadden ook een 'bijvishandel', zoals in paling en bot.

Het vissen op de Dollard was maar bescheiden, met een paar netten, als een nevenberoep. Toen de Afsluitdijk werd gesloten, in 1932, was het met de visserij hier bijna gebeurd, zoals met de panharing en meer van die dingen. Mijn oma die heeft vroeger daarmee nog bij de deuren gelopen. Er werd toen zoveel haring gevangen, dat ze daar van konden leven. Daarna hebben ze een heel zware tijd doorgemaakt.

De garnalen werden hier op de Dollard gevangen met een roeiboort, de TM 3. Daarmee

De TM 3 (foto Siefko Wezeman)

gingen ze het wad op. Die boot werd dan volgeladen met garnalen en daarna wachtten ze totdat ze over het slik konden komen en gingen ze naar de hoek in de Dollard, waar de twee dijken van de Johannes Kerkhovenpolder bij elkaar kwamen. Vlakbij de plaats waar het gemaal is geweest, hadden ze tegen de dijk een drogerij staan. Daarnaast lag een oude bak, waar ze water uit haalden, want de garnalen moesten gekookt worden. Daarna werden ze op een metalen plaat met gaten erin en met hete lucht daaronder gedroogd.

Garnalendrogerij

Direct na de oorlog, in de jaren 1945-1946, was er nog geen drogerij. Toen werden de garnalen al wel gekookt, maar daarna naar de bunkers van Fiemel gebracht. Daar bovenop werden ze uitgespreid om te drogen. Wanneer het avond werd met een beetje vochtige wind moesten ze snel de boel weer bij elkaar vegen, of iets er overheen leggen, of ze in de bunkers bewaren. De volgende dag moesten ze dan de garnalen weer op de bunkers verder te drogen leggen. Dat was een heel gedoe. En daarna kregen ze die drogerij. Die hebben ze een jaar of wat gehad. Het was een drogerij, die hier op de Termunterzijlster haven wel bekend was. Daarna kochten mijn vader en de gebroeders Sanders – die visten in 1945-1946 met hun drieën – de TM 6. Ze visten jarenlang op de oostkant van de Punt van Reide, daar lagen ze dan voor anker. Vandaar gingen zij met een bootje naar de netten om de kleine garnalen eruit te halen.

In 1948 kwam mijn broer erbij. Ze vingen toen zoveel paling en bot dat ze die niet kwijt konden. De paling verkochten ze voor 50 cent het pond. Een bot ging voor 10 tot 15 cent van de hand; alles om ze maar kwijt te raken en geld te verdienen. Later hebben ze het schip om laten

bouwen. Toentertijd gingen ze ook bot vangen, dat gebeurde gewoon op een zandplaat. Daar hadden ze netten in een V-vorm, met daarachter een fuik.

Robbenjacht

Maar nou komt het: ik ging naar school en was verzot op een zakcentje. Ik was een jaar of elf, twaalf. Dan zei mijn vader: 'Jong, je moet wel weer mee'. – 'Joa, wat dan?' – 'Joa, wie hebben last van zeehonden'. En dan ging ik mee. Ze vertrokken dan tegen laag water en zetten mij er uit om te helpen. Dan was het wad al droog en stonden de botschutten in V-vorm er al op. De zeehonden lagen gewoon te wachten en vernielden dan al die fuiken om bij de bot te kunnen komen.

Zeehondjacht met een knuppel in 1914 op het Friese Wad.

We hadden toen ook een robbenjager op Noordpolderzijl (Ko Teerling) en die ging ook op jacht. Wanneer ik die zeehonden doodgeslagen had, ging ik met mijn vader en mijn broer Sander ernaartoe bij het wad langs, want dan gingen we de garnalen uit de netten halen. Dan had ik de linkerpoot van de zeehonden afgesneden. Soms had ik er een of twee. De rest bleef liggen. Wanneer we thuiskwamen, ging mijn vader aan het drogen, maar ze zetten mij meteen al af op de Punt van Reide en vandaar ging ik te voet naar De Fiemel. Daar stond een fiets en daarop ging ik verder naar Woldendorp. Daar zat de tijdelijke burgemeester Kunst, die zei dan: 'O Jan, kom jij er weer aan?' – 'Wat dan?' – 'Heb je er weer een gevangen?' In die tijd kreeg ik een rijksdaalder voor een poot. De zeehonden moesten vernietigd worden. [Nu las ik in de krant dat er 50 procent meer zeehonden zijn als voor jaren terug; Wat doet de natuur? Ze hebben nu wel bescherming, maar toen was het heel anders.']

Garnalenvisserij

Kijk, wanneer het over die garnalenvissers op de Dollard gaat, met hun staande netten net buiten de Groninger kust, dan heb ik het over mijn familie. zoals Jurrien Pieter Bakker (1869-1945). Hij was visser op de Punt van Reide bij Fiemel. Daarna, heeft hij vanaf de Ganzendijk, gemeente Finsterwolde, gevestigd op de Dollard. Ook de vijf zoons van Jurrien zijn Dollardvissers geweest. Zoon Pieter Bakker (1902-1984) heeft bij de Punt van Reide gevestigd, en op de Dollard. Zijn jongere broer, Willem, is eerst een tijd lang knecht geweest; hij heeft ook altijd op de Dollard gevestigd. Zoon Jurrien Johannes Bakker (1905-1963) was visser vanaf Ganzendijk. Zoons Roelf en Jurrien Johannes zijn voor de Tweede Wereldoorlog naar het Duitse Varel gegaan. Beide hebben gevestigd met staande netten op de Jadebusen. 29 jaar jong is Roelf Bakker (1903-1932) te Varel overleden. Jurrien Johannes is teruggekeerd.

Leden van de familie Bakker met een in 1930 in de Dollard gevangen steur.

De drie andere zoons, Jurrien Johannes, Willem (1909-1987) en Emko (1912-1983) hebben samen met staande netten op de Dollard gevestigd, maar de drie broers zijn door onderlinge twist uit elkaar gegaan. Na de Tweede Wereldoorlog zijn Jurrien Johannes en Willem samen gaan vissen op de Dollard en bij Nieuwe Statenzijl. Jan Mulder, een oomzegger, is enige jaren knecht bij hen geweest. Jurrien Johannes stopte

omstreeks 1952 met vissen. Willem is toen alleen verder gegaan en was de laatste visser in de Dollard met staande netten vanuit Nieuwe Statenzijl.

Een 104 jaar oude logger wordt in 2014 gerepareerd op de Bultjer Werft in Ditzum (Ostfriesen Zeitung, 8. Juni 2017)

Verder visten vanuit Nieuwe Statenzijl Willem de Boer en zijn zoons Simon en Siep. Han Jan Meijer en Ali Kleinhuis waren knechten. Ebel Heres vertrok in 1941 naar Harlingen. En dan waren er de gebroeders Kooi. In totaal hebben ongeveer 22 personen met staande netten op de Dollard gewerkt. Er leefde dus ruim een twintigtal gezinnen van deze visserij. Dat was alleen maar van hieruit (de Groningse kant), want vanaf de Duitse kant visten ze in die tijd ook nog. Al met al visten er zo'n dertig man op de Dollard. Dat was overwegend kleinschalig, op paling en zo. Er was toen een geweldige opbloei. Mijn voorooms hebben allemaal gevist. Mijn vader en zijn broer zijn hier ook visserman geweest, maar daarna was ik de enige die nog visserman geworden is.

Oude logger

Over houten schepen gesproken: in 1957 hebben we een schip gekocht in Vlissingen, een oude logger voor haring, met alles wat daar nog bij hoorde. Het schip was gebouwd in 1915 in Zeeuws Vlaanderen, als logger. Het had een diepgang van 2.15 m en was daarmee een van de diepsten die voeren van Termunterzijl. Op een gegeven moment kregen we lekkage en zijn toen voor reparatie naar Ditzum (Oost-Friesland) gevaren. Daar hadden ze nog nooit een schip met zoveel diepgang op de helling gehad; we moesten daarom wachten totdat er een flinke verhoging kwam, zodat het schip op de helling kon. Ze waren daar allemaal bang dat het drooggevalen schip om zou kieperen, want het was een kielschip met een breedte van bijna 4 meter en een lengte van ongeveer 17 meter. Er zat een motor van 60 PK in. Jan en Geert Bultjer van de helling in Ditzum zeiden dat ze dat soort hout nog nooit hadden gezien en gebruikt: het was 5 centimeter dik. Er moesten nieuwe planken in, want die oude waren zo bros; dat was net kokos. De te vervangen planken maakten ze los en trokken ze er dan uit.

Besluit

Ik heb met mijn vader gevist tot 1966, toen ben ik voor mezelf begonnen met de TM 15 en later met de TM 20. In 1975 ben ik opgehouden met de visserij en ben ik in de sportvisserij gekomen. Zo was ik de hekkensluiter van de hele vissende familie Bakker van negentien personen.

Het door Pieter Bakker op 26 oktober 2017 te Termunterzijl vertelde verhaal werd opgenomen, in beeld en geluid, door Frans Driesens. Wilma Duinkerken transcribeerde de geluidsopname en Albert Buursma redigeerde de tekst.